
Злата Коцић

ГОРАН ПЕТРОВИЋ – АНЂЕЛОВИМ ПЕРОМ

Ако бисмо у две речи о књижевном дару Горана Петровића, онда – **преобиље, раскош**. Ако бисмо у четири речи о укупним одликама његове прозе, онда – **чудесна имагинација, блистав стил**. Ако бисмо у осам речи о његовој стваралачкој ризници, онда – **језичко благо, надахнута мисао, енергија игре, префињен дух**.

Дух. Реч-језгро. **Импресиван** дух обзнањује се у Горановим делима: **трагалачки, разигран, прегнантан, будан, многовидан, неуморан, неисцрпан, неподвидив...**

Горан је **тих, чистосрдачан. Отмен, благородан. Смеран, смирен**. Смирење се најтеже стиче. А стварање је пак сушта **узрујаност**. Откривалачка радост бива и неиздржива, то је високи напон. Гораново лице одаје то: **напетост**. Будност. Писац посматра, скупља, упија, разврстава. Свакодневица је велико поприште. Свему узети меру, од свега заквасу, у све се удубити, све проучавати у танчине, све поверити необузданој имагинацији. Кроз свакодневно прозрети и минуло, и будуће, и људске нарави, и општа обележја, и душевност, али и слабости, настраности, пороке... Све то згуснути у реч, у симбол, оденути у лик. Суочити живе ликове, извести их на сцену. Премостити огромне распоне између удаљених времена. Огромне просторе сместити на длан, скупити на сам вршак пера. Излити из пера унутарње токове, да не кажемо душу, делте стваралачке, сливене са спољним, животним токовима. Није ли распон уопште, на сваком плану, од сликовног до етичког, битна одлика расног писца? Да не идемо до Достојевског, који је умео да светско зло сажме у буду, црва Ставрогиновог. Узмимо наше писце: код Миодрага Павловића можемо уочити и један невероватан каламбур – „секта чистог греха” – с којим се аутор поиграва, варира га и развија до неслућеног. Код Горана Петровића, из једног угла гледано, свет је распет између безгрешног греха у сну једне царице (чедо зачето у сну, рођенче сна које ће бити названо Богдан) и похоте друге царице,

чији ће партнери љубавни чин платити главом, као што бива код инсеката. Све распоне довести до једне тачке, тачке провере, тачке опстанка: одрживе као уско грло клепсидре.

Горан је **свестан огромног дара и жара унутарњег, посвећен** им је безрезервно. Пун је **одговорности**, пред собом и пред људима – да постигне, пружи, одржи квалитет; пред Творцем – да узврати дарове на достојан начин. Све да сведе, да врати на семенку, а семенка је **реч**, дар над даровима. Семенка је прича **о преображају. Како ужити реч на папиру?** Неговати је, довести до плода с новом семенком, хитнути увис? Увис – то је матрица, она нам је утиснута: **узлет**, у радост! Радост и јесте наше узлетање. Тим пре ако се писац лати велике теме као што је трагика рушења храма, усуд расејања несудећег иконостаса. Из дубоко трагичног овај писац **успева да нас узнесе у ведрину, па и благо хуморним тоном, неретко и иронијом, а увек – човекољубиво.**

Принцип претапања, да ли тако да назовемо Горанов поступак? Он испитује, сучељава, укршта начела, категорије, крећући се по некаквом „рубду” између њих – између материјалног и духовног, добра и зла, сна и јаве, љубави и мржње, људскости и рашчовечености... Отеловљена времена, древна и нова, он прожима, продева кроз реалне и имагинарне просторе. Помера, измешта, преображава границе између реалног и иреалног. **Претапа сан у јаву**; сан чини не само равноправном већ и горњом, моћнијом, битнијом реалношћу.

Горан је **песник, иако прозаик**. У заносу се поиграва речима, с филигранским мајсторством. Имамо утисак као да је уистину сваку реч скупљала и принела пчела, као да је уистину писана *свака реч дружим њицијим њером*. Овај трагач за лепотом, људскошћу, смислом извлачи из језика жице племенита кова, лирску реч – причу – приповедање доживљава као осовину општег претражавања, коју зовемо **хоризонталом**.

Вертикала. О *Ойсади цркве Светиої Сјаса*, кључно и кратко, са два аспекта. Са строго **књижевног аспекта** – то је ремек-дело с нашег поднебља, за свет. Задужбина у језику. Врхунска брига о лепој речи, живој слици. Бриљантан стил. Савршена композиција, укрштање токова и планова, који дело чине вишеслојним, вишезначним, отуд и необухватна просторно-временско-значењска запремина. Али све што је ту сржно, сам наслов, сви међунаслови (сви призвани анђеоски чиновни), сама тема (опсада храма, одбрана, трагедија рушења, подразумевана будућа обнова), носећи мотиви (као уграђени никејски прозори Светог Саве, плус један који гледа у саму Литургију), лајтмотивски детаљи (као што је анђеоско перо у обновљеној Жичи при врху куполе) – све то отвара **аспект духовне вертикале**. Као ретко ко, Горан је насупрот нам

вертикалу земља–небо оживотворио на најлепши, најпотпунији, јединствен начин: управо анђеловим пером, тако да од почетка до завршне тачке осећамо: **печат Духа Светога**. Тај осећај доводи нас до распознавања световног и светог у писаној речи. То је тема за себе, овде, мирне душе, можемо рећи – *Ойсада цркве Свейої Сйаса* је **благодатна, благословена** књига.

А та се благодат одразила и у другим његовим књигама, исписиваним с потпуном, **тоталном** брижностју, која је надаље морала бити и већа, с обзиром на огроман пројекат и подухват кога се Горан латио. Али да ли се могло од себе захтевати више од тоталног посвећеништва? Сваки исписани ред мора бити врхунски, ништа мање. (Умемо ли другачије?) Тешко је помислити, још теже изговорити – барем два лика врло видљиво показују ту пуну, безрезервну ауторову посвећеничку спремност да се над рукописом – сагори. У *Ойсади* – то је писар, бележник-посматрач, који изриче потресну спремност да плати животом, само да најпреданије обави то чега се прихватио, и потом тако и бива – жртвован је; а у *Иконосйасу* – Довоља: у коме препознајемо управо такав огроман напор који превазилази људско око, људску моћ.

Шта да кажемо, овако смртни какви јесмо, оволико ситни пред громадним замахом предапокалиптичке косе? Шта пред откосима који нам односе велике и ближње? Знамо изреку *Леїа реч ївоздена врайїа ої̄вара*. Акценат је ту на лепој речи, али тек у спрези с овим *ївоздена врайїа* – порука има дубљи сми-сао. На нашем земном, доњем нивоу, *ївоздена* значи нешто непробојно, тешко, немогуће. За ствараоца, уметника, битан је горњи аспект, тим пре за писца, коме је кључ управо **лепа реч** – то су врата вечности. Небеска врата светлим душама, верујемо, улаз у рајско насеље.